

Hans Anten

Kees Snoek, *E. du Perron. Het leven van een smalle mens*. Amsterdam (Nijgh & Van Ditmar) 2005, 1246 bladzijden.

Eddy du Perron heeft in zijn korte leven nauwelijks in Nederland gewoond. Toch kon hij een van de belangrijkste Nederlandse schrijvers uit het interbellum worden, niet het minst door zijn vriendschap met Menno ter Braak en zijn redacteurschap van *Forum*. Deze twee gegevens behoren tot Du Perrons levensverhaal, dat in grote lijnen bekend is. Immers de negen delen *Brieven*, de vier delen *Briefwisseling 1930-1940* met Ter Braak en het hoge autobiografische gehalte van veel van Du Perrons fictie, met natuurlijk de roman *Het land van herkomst* als het meest aansprekende voorbeeld daarvan, geven bij elkaar een uiterst royaal beeld van een intrigerend leven. Ofschoon Du Perrons renommee een biografie volkomen rechtvaardigt, kan de bekendheid van een groot aantal cruciale episodes uit diens leven een nadelige omstandigheid zijn die voor alles nieuwsgierig maakt naar het onbekende en nieuwe dat een biograaf weet toe te voegen.

De neerlandicus Kees Snoek, die in 1990 promoveerde op de biografische studie *De Indische jaren van E. du Perron*, heeft nu, in 2005, het volledige verhaal van Du Perrons leven gepubliceerd in *E. du Perron. Het leven van een smalle mens*, een zeer omvangrijke biografie van ruim twaalfhonderd bladzijden. Het levensverhaal zelf telt bijna duizend pagina's en is verdeeld over drie delen en negenenveertig hoofdstukken van gemiddeld twintig bladzijden. Een korte epiloog over Du Perrons naleven sluit de eigenlijke biografie af. Daarna volgen nog tweehonderdvijftig pagina's met bronnenlijsten, een primaire en secundaire bibliografie, de noten, een naam- en zaakregister en een lijst Maleise woorden.

De levensgeschiedenis wordt chronologisch gepresenteerd; de jaartallen in de titels van de drie delen refereren aan essentiële momenten uit Du Perrons bestaan. Het eerste deel, 'Jeugd in Indië', heeft betrekking op de periode 1899, het jaar dat Du Perron geboren werd, tot 1921, het jaar dat hij en zijn ouders Indië verlaten. Deel twee heet 'Europa – het vrije bestaan' en behandelt de periode 1921-1932, waarin Du Perron vooral in België en Parijs 'als een jeugdig en enigszins excentriek rentenier' onder meer betrokken raakt bij enige avant-gardistische literaire activiteiten en op het

amoureuze vlak een confronterende leerschool doorloopt. Het derde deel eindigt in 1940, wanneer Du Perron sterft, en begint in 1932, het jaar waarin hij trouwt met de vrouw van zijn leven Elisabeth de Roos, het jaar ook waarin duidelijk wordt dat het familiekapitaal op is zodat hij nu, in de woorden van de titel, moet ‘Schrijven om den brode’.

Binnen dit raamwerk passeren alle markante zaken en gebeurtenissen die we kennen uit de fictionele en niet-fictionele bronnen de revue: van het échec van Du Perrons relatie met Clairette Petrucci en het fiasco van het avontuur met de Oxfordse studente Evelyn Blackett tot de mesalliance van zijn huwelijk met het door hem bezwangerde dienstmeisje Simone Sechez, de zelfmoord van zijn vader en het overlijden van zijn moeder; van de contacten met Paul van Ostaijen, Pascal Pia, André Malraux, Jan Greshoff, Adriaan Roland Holst, J.J. Slauerhoff, Carel Willink en Menno ter Braak tot de *Prisma*-discussie, het befaamde essay *Uren met Dirk Coster*, de vier moeizame jaren van *Forum* en Du Perrons Multatuli-boeken.

Het spreekt haast vanzelf dat in deze biografie de verhouding tussen autobiografische fictie en biografische werkelijkheid een centrale plaats inneemt. Snoek is erin geslaagd een minutieuze reconstructie van die werkelijkheid te geven, niet in de laatste plaats door vele nieuwe bronnen te gebruiken zoals onder andere dagboek aantekeningen, de bewaard gebleven correspondentie tussen Du Perron en De Roos, brieven uit privé-collecties, en de verslagen van gesprekken die J.H.W. Veenstra in de jaren zestig en zeventig voor zijn onvoltooid gebleven biografie voerde met velen die Du Perron nog gekend hebben. Al deze bronnen stellen Snoek in staat te doen wat hij in de inleiding aankondigt: de precieze verhouding traceren tussen met name de romanfeiten van *Het land van herkomst* en de biografische realiteit. Het bestaande beeld van Du Perron wordt aldus vooral genuanceerd en gecompleteerd, en daarin is de winst van deze biografie gelegen. Op één uitzondering na verschaffen de nieuwe bronnen geen wezenlijk nieuwe inzichten in Du Perrons leven en werk, hoezeer die ook nog eens belicht worden door een veelzijdige contextualisering van historische, sociologische, politieke, algemeen-culturele en literaire aard.

Regelmatig is erop gewezen dat biografen nogal eens aan volledigheidswaan lijden. Ook Snoek heeft dat ongerief niet geheel op afstand kunnen houden. Omdat de synthese van een selecterende en ordenende visie minder prominent is dan de chronologische registratie van talloos veel feiten en feitjes laboreert de biografie zo nu en dan aan een uitvoerigheid, zo niet wijdlopiegheid die, gevoegd bij het opsommend

karakter van behoorlijk wat passages, de lectuur soms een vermoeiende affaire maakt. Daar staat tegenover dat Snoek sommige episoden van Du Perrons boeiende leven trefzeker evoceert.

Dat geldt in hoge mate voor die momenten, hier voor het eerst belicht, waarin de vergaande implicaties van Du Perrons zogenaamde retrospectieve jaloezie een rol spelen. Die jaloezie, zo weten we van Du Perrons fictionele alter ego Arthur Ducroo uit *Het land van herkomst*, is maniakaal gericht op het eerdere liefdesleven van Jane, de ‘Ene’ naar wie zo lang is gezocht. In werkelijkheid trof Du Perrons obsessieve afgunst de auteur en regisseur Johan de Meester jr. (1897-1986), met wie Elisabeth de Roos in 1927 een kortstondige relatie had. Voor Du Perron was deze man een ordinaire rokkenjager die de integriteit van zijn verhouding met De Roos aantastte zolang hij, De Meester, nog ongewroken rondliep. Deze jaren voortwoekerende jaloezie, door Du Perron zelf als een ziekte, als een ‘kanker’ onderkend, bracht hem op het idee De Meester letterlijk zodanig aan te pakken dat hij in zijn dagboek noteerde welke maximumstraffen het Nederlandse Wetboek kent voor verschillende vormen van mishandeling, onder meer die met voorbedachte rade met de dood als gevolg. Omdat een ontmoeting uitbleef, kon deze psychose pas verdwijnen door een radicale verandering, en die werd gevonden in een terugkeer naar Indië, Du Perrons land van herkomst. Niet de gevreesde aanslag op de ongebonden individualiteit van ‘de smalle mens’ door collectivistische ideologieën van links en rechts in Europa, niet een precaire financiële situatie gaven de doorslag om in 1936 terug naar Indië te gaan, zoals tot nu toe werd aangenomen. Slechts Du Perron en zijn vrouw wisten dat zijn vertrek eigenlijk een vlucht was, in de eerste plaats voor ‘de ziekte’, zoals Du Perron in zijn dagboek stelt: ‘Als ik *die* in Indië niet kwijtraak, ga ik eraan kapot. Bij bijna alle mislukkingen heb ik het gevoel dat *dit* toch mij in de 1^e plaats heeft ondermijnd.’ Het beginsel van de chronologie dicteert dat deze kwestie van levensbelang in fragmenten beschreven wordt. In hoeverre Du Perron slaagde in zijn opzet, wat de mogelijke oorzaken van deze exceptionele jaloezie zijn: het zijn vragen die niet beantwoord worden. Het enige dat Snoek er nog over opmerkt, honderden bladzijden en twee jaar verder, is dat het “fantom” De Meester in Indië wat vervaagd was.

Du Perron is thans een schrijver van wie slechts één titel courant is: *Het land van herkomst*. De rest van zijn omvangrijke oeuvre – romans en verhalen, poëzie, essays en kritieken – wordt waarschijnlijk alleen gelezen en bestudeerd in kringen van genootschap en universiteit. De zeer vele naoorlogse reflecties op persoon en werk

van Du Perron, zowel de positieve als de negatieve waarvan Snoek in de epiloog een summiere impressie geeft, vormen evenwel de overtuigende bewijzen van zijn onverminderde aanwezigheid in onze cultuur. De hier besproken biografie, met drie prachtige fotokaternen, draagt daar ondanks de gesignaleerde onvolkomenheden niet weinig aan bij.

Universiteit Utrecht

Uit: *Nederlandse letterkunde* 10 (2005), nr. 2.